

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Lappeenranta 10.11.2021

Maria Salenius, erityisasiantuntija, ratkaisupäällikkö

Hyvinvointi ja sivistys

Twitter: @Maria_Salenius

Kunnat edistävät yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa

Kunnilla on **parhaimmat yhteiskunnalliset edellytykset** lähellä kansalaisia vaikuttaa sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen kuntalaisten arjessa ja näin lisätä hyvinvointia.

Kuntien **lakisääteisenä tehtävänä** on edistää sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä estää välitöntä ja välillistä syrjintää – myös sote-uudistuksen jälkeen.

Perustuslaki

Sukupuolten tasa-arvo ja kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus ovat perusoikeuksia, joista säädetään tarkemmin tasa-arvolaissa ja yhdenvertaisuuslaissa

Perusoikeudet

6 §

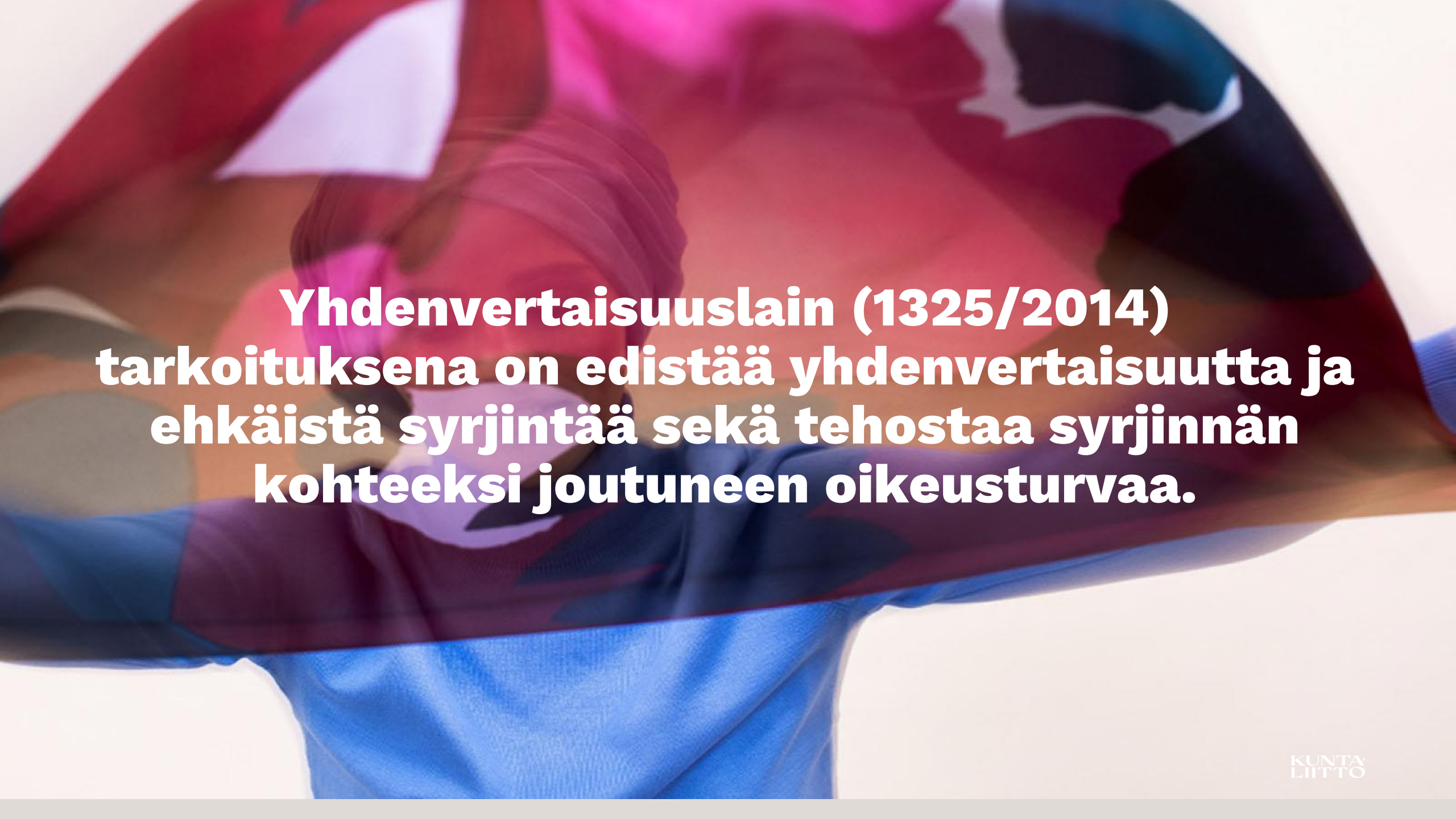
Yhdenvertaisuus

- Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.
- Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.
- Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.
- Sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehdoista määrättäessä, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

TASA-ARVOLAKI

Sukupuoleen perustuvan syrjinnän kiellosta ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisestä säädetään naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa (609/1986).

Suomi on sitoutunut sukupuolten tasa-arvon edistämiseen myös useissa kansainvälisissä sopimuksissa.

**Yhdenvertaisuuslain (1325/2014)
tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja
ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän
kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.**

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus sosiaalisesti kestävänn kunnan lähtökohtana

Kuntalain 1§:n mukaan kunta edistää kuntalaisten hyvinvointia ja kestäväää kehitystä alueellaan.

Haasteina mm.

- Erot sukupuolen mukaan esimerkiksi:
 - terveydessä
 - hyvinvoinnissa
 - koulutuksessa
 - työn ja perheen yhteensovittamisessa
- Naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta
- Erityisesti naisiin ja vähemmistöihin kohdistuva vihapuhe
- Tietopohja erityisesti vähemmistöjen osalta

Käsitteistä

- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus eivät ole synonyymejä, vaan
- tasa-arvo = tasa-arvolain sisällöt (sukupuoli)
- yhdenvertaisuus = yhdenvertaisuuslain sisällöt (useita syrjimättömyysperusteita).

Tärkeä ero!

- **henkilöstöpoliittinen työ** = oman henkilöstön keskinäinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
- **toiminnallinen työ** = tasa-arvo ja yhdenvertaisuus kunnan päätöksenteossa ja palveluissa.
- **Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö** = tietoinen työ syrjinnän estämiseksi ja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (suunnittelu, arvioiminen, kouluttaminen, hanketyö, eri menetelmien ja työkalujen käyttö jne.).

Tasa-arvosuunnittelusta

- Viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.
- **Toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma** on työkalu sukupuolten tasa-arvon edistämiseen
- Kunta tekee tasa-arvosuunnitelman toimintaansa että henkilöstöään koskien
 - Lisäksi se vastaa koulutuksen järjestäjänä siitä, että oppilaitokset laativat omat tasa-arvosuunnitelmansa.
- **Kun tehdään tasa-arvosuunnitelma:**
 - muistetaan sukupuolen moninaisuus
 - velvoite ehkäistä syrjintää sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella

Yhdenvertaisuussuunnittelusta

- Viranomaisen on **arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista** toiminnassaan ja **ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin** yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi (ml. koulutuksen järjestäjät)
- Viranomaisella on **oltava suunnitelma** tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.
- Lain mukaan viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista **esimerkiksi:**
 - asioiden valmistelussa
 - päätöksenteossa
 - hallintotoiminnassa ja -tavoissa
 - johtamisessa
 - tulosohjauksessa ja tulossopimuksissa
 - taloussuunnittelussa, strategisessa suunnittelussa ja tiedotuksessa.
- Kunnan **laajoissa tai muuten merkittävässä hankkeissa** on erikseen arvioitava, vaikuttaako hanke syrjinnän vaarassa olevien ryhmien oikeuksiin, velvollisuuksiin tai asemaan.

Moniperusteinen syrjintä

- On otettava huomioon, että sukupuoli ja muu tai **useampi henkilökohtainen seikka** voivat olla syynä moniperusteiseen syrjintään.
 - Tällaisia ovat esimerkiksi ikä, asuinpaikka, taloudellinen ja sosiaalinen asema, tausta, uskonto ja seksuaalinen suuntautuminen.
- Erilaiset erot vaikuttavat kuntalaisten elämässä **samanaikaisesti**:
 - esimerkiksi koululainen, vanhuspalveluiden asiakas tai vähemmistöryhmiin kuuluva on samanaikaisesti myös oman sukupuolesta edustaja.

Syrjinnälle erityisen alttiita ovat henkilöt jotka kuuluvat ryhmiin joihin kohdistuu negatiivisia stereotypioita ja ennakkoluuloja.

Vaikka syrjinnän mekanismit ovat usein samanlaisia, syrjintätilanteet vaihtelevat eri ryhmien kohdalla. Eri ryhmien erityiskysymysten tunteminen voi auttaa tunnistamaan syrjintää.

- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on vastaus kysymykseen: **Mitä tälle tilanteelle voidaan tehdä? Millaista todellisuutta lähdetään muuttamaan?**
- Suunnitteluun ja toimeenpanoon kuuluvat **tilanteen arviointi, toimenpiteiden määrittely ja toteutus sekä seuranta**
- Lain säätäjä ja valvoja painottavat **suunnittelun toiminnallista puolta**, osallistavuutta ja prosessia, eivät niinkään suunnitelman pituutta ja muotoa
 - Kunta voi määrittellä itse, millaisen suunnitelman se laatii.
- **Jos tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin suunnittelu on mielekästä yhdistää, näin voi tehdä**
- Tärkeintä on, että suunnitelma vastaa lain tarkoitusta ja kaikki näkökulmat tulevat käsitellyiksi

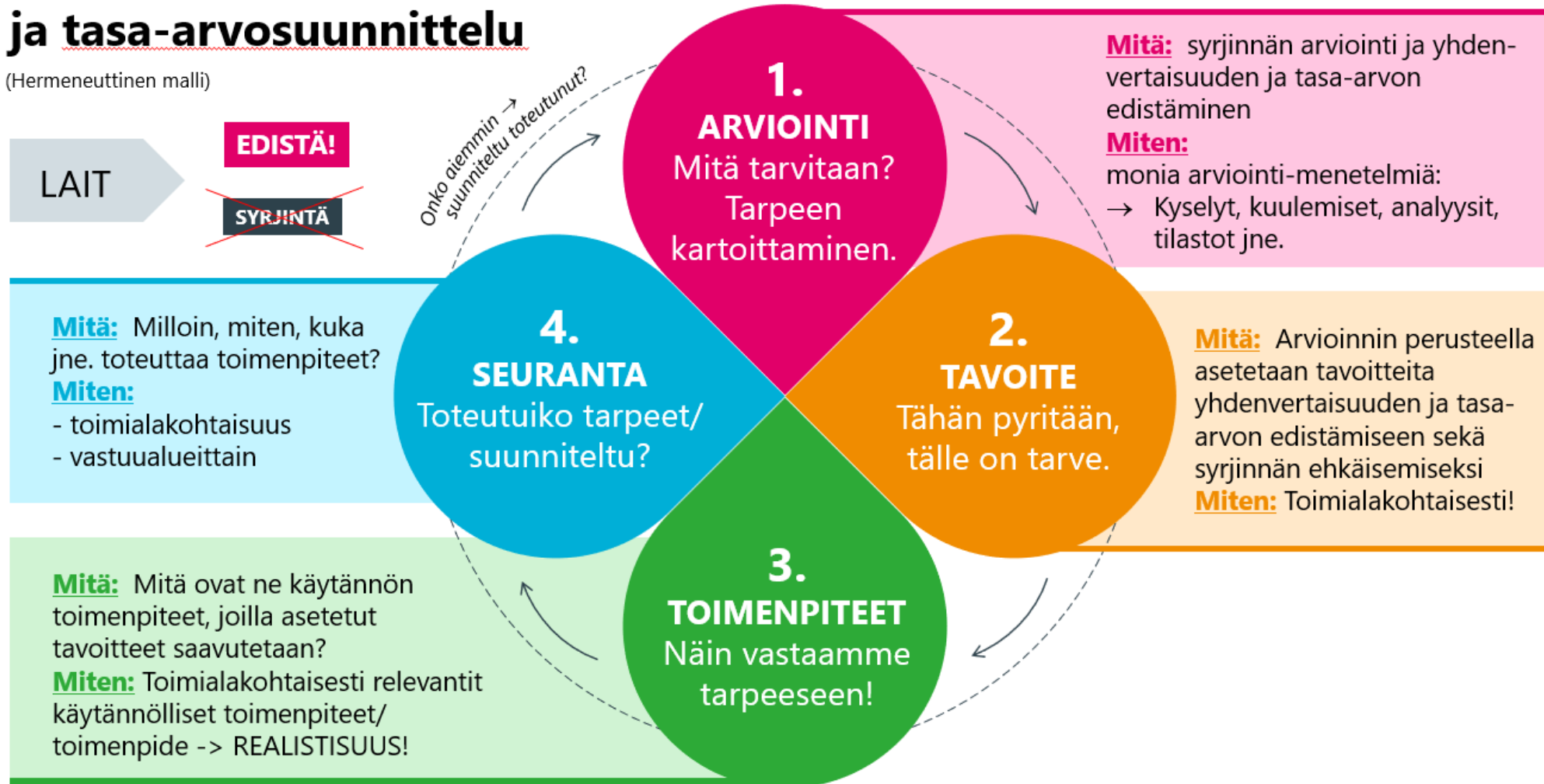
Miten tilannetta arvioidaan?

Millainen tilanne on tällä hetkellä Lappeenrannassa?

- Laaditaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma parhaaseen saatavilla olevaan eri toimialoilla kerättyyn tietoon pohjaten
- Nykytilanteen kuvaus ja arviointi eri menetelmin (kyselyt, tilastot tai keskustelutilaisuudet ym.)
- Arvioinnin perusteella valitut vaikuttavat toimenpiteet
- Uudelleenarviointi muutaman vuoden välein
 - > Missä on edistytty, missä ei, ja mitkä ovat seuraavat kehittämiskohteet
- Millaista toimintaa ja muutosta suunnitteluprosessilla on saatu aikaan. Ketkä kaikki saatiin mukaan, keitä vielä pitäisi?
- Painotuksia voi muuttaa, jos tilanne sitä edellyttää
- Valmisteluvaiheessa on hyvä kuulla kuntalaisia ja eri sidosryhmiä, kuten järjestöjä, palvelujen käyttäjiä ja ylipäätään niitä ihmisiä, joita asia koskee.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelu

(Hermeneuttinen malli)

Lähde: Oulun kaupunki

Muita huomioita

- Suunnitelmassa määritellyille toimille on suositeltavaa **nimetä vastuuhenkilö tai yksikkö**.
- Lisäksi kannattaa kirjata, miten suunnitelmasta **viestitään** kuntalaisille, sidosryhmille ja työntekijöille.
- **Tarvittavat resurssit** on hyvä määritellä jo suunnitelmassa, jotta ne voidaan ottaa huomioon kunnan talousarviossa.
- Suunnitelma on syytä **päivittää vähintään kolmen vuoden välein**, mutta mikään ei estä päivittämisestä sitä myös jatkuvasti, tarpeen mukaan.

Mitä yhdenvertaisilla palveluilla tarkoitetaan?

- Muodollisesti yhdenvertaisissa palveluissa tarjotaan samaa kaikille, eli samanlaisessa tilanteessa olevia ihmisiä kohdellaan samalla tavalla.
 - Esimerkiksi äitiysneuvolassa tarjotaan lähtökohtaisesti sama palvelu kaikille raskaana oleville naisille. Samanlaiset palvelut eivät kuitenkaan aina riitä kaikille. Neuvolatyössä on tärkeää, että lisäkäyntejä voidaan antaa perheen tarpeen mukaan.
- Muodollisesti samanlainen kohtelu voi vahvistaa olemassa olevaa eriarvoisuutta, jos ihmisten erilaisia lähtökohtia palvelujen käyttäjinä ei oteta huomioon
- Parempi tavoite on lopputuloksen kannalta toteutuva yhdenvertaisuus
- Sen toteutumiseksi voidaan käyttää positiivista erityiskohtelua, jossa otetaan paremmin huomioon ihmisten – tai asuinalueiden – erilaiset tarpeet ja tasataan heikompia lähtökohtia.

Equality

doesn't mean

Equity

Muodollinen yhdenvertaisuus –
mahdollisuuksien tasa-arvo

Tosiasiallinen yhdenvertaisuus –
tasa-arvo

Yhdenvertaisuus palveluissa

- Yhdenvertaisuuden toteutuminen palveluissa lisää oikeudenmukaisuuden ja osallisuuden kokemusta ja itsenäistä pärjäämistä. Tavoitteena voi olla myös palvelutarpeen väheneminen=taloudellinen kestävyys.
- Eri ryhmille ei tavoitella erityispalveluita.
 - Esimerkiksi maahanmuuttajille ei ole tarkoitus tuottaa erillisiä palveluita. Palvelut on järkevää ja kustannustehokasta suunnitella siten, että ihmiset ohjautuvat oikeaan palveluun oikeaan aikaan.
- Ihmisillä on erilaisia tiedollisia, taidollisia, taloudellisia, fyysisiä ja sosiaalisia mahdollisuuksia käyttää palveluita. Palvelut, jotka sopivat haavoittuvassa asemassa oleville, sopivat useimmille käyttäjille.
 - *Suunnittele kaikille* -periaate tukee mahdollisimman monen käyttäjäryhmän huomioon ottamista palveluiden suunnittelussa.
- Parasta on, jos palvelut ideoidaan ja suunnitellaan yhdessä asiakkaiden kanssa ottaen huomioon käyttäjien moninaiset tarpeet ja elämäntilanteet.

Tietolähteitä

Tasa-arvotiedon keskus:

<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo>

Kuntaliitto:

<https://www.kuntaliitto.fi/kunnat-sukupuolten-tasa-arvon-ja-yhdenvertaisuuden-edistajina>

Tilastokeskus:

<http://tilastokeskus.fi/tup/tasaarvo/index.html>

KAIKKIEN KASVOJEN KUNTA

Opas yhdenvertaisuuden edistämiseen
kunnan toiminnassa

Tilastokeskus

Sukupuolten
tasa-arvo Suomessa
2021

TASA-ARVON
KÄSIKIRJA
KUNTA-
PÄÄTTÄJÄLLE

EUROOPPALAINEN
TASA-ARVON
PERUSKIRJA

Situmus naisten ja miesten tasa-arvon
toteuttamiseksi paikalliselläännessä

Tilastotietoa

- Monet sukupuolen mukaan eritellyt tilastot tarjoavat tietoa sukupuolten tasa-arvon tilanteesta ja sen muutoksista.
- <http://tilastokeskus.fi/tup/tasaarvo/index.html>
- <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tietolahteita/tasa-arvotilastoja#taustatekijat>
- Terveyttä ja hyvinvointia koskeva tieto: www.sotkanet.fi
- <https://www.kela.fi/tilastot>
- Sukupuolen moninaisuus on huomioitu muun muassa uusimmissa Kouluterveyskyselyissä
- Toisaalta tilastotiedot esim. joidenkin ihmisryhmien palveluiden käytöstä ovat puutteellisia. Tilastoinnin ja tiedonkeruun kehittäminen helpottaa suunnitelmatyötä vastaisuudessa.

Lisätietoja:

www.kuntavaalit.fi ja www.kommunalval.fi

KUNTAVALIT

KUNTA
LIITTO

Vaali aiheiset tiedotteet:

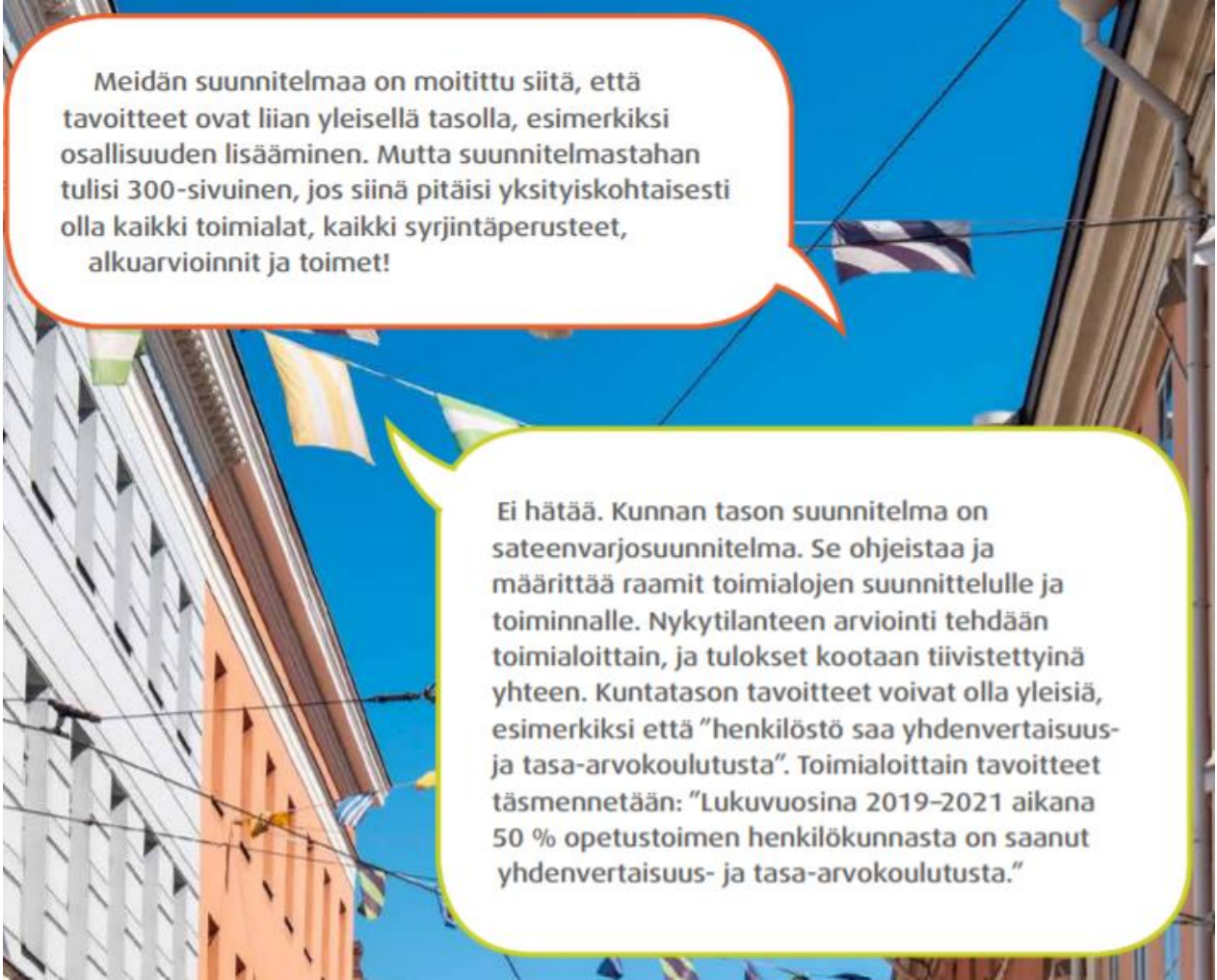
- Tiedote 16.6.2021: Uusissa valtuutetuissa ennätysmäärä naisia ja kansanedustajia.
- Tiedote 16.6.2021: Lähes 10 000 lasta äänesti Lasten vaaleissa.
- Tiedote 14.6.2021: Kuntavaalien äänestysprosentti jäi historiallisen alhaiseksi kaikenkokoisissa kunnissa.
- Tiedote 9.6.2021: Uudet ennakoäänestystavat ja -paikat lisäsivät kiinnostusta kuntavaaleihin.
- Tiedote 26.5.2021: Kuntavaalit ovat edelleen vahvasti henkilövaalit.
- Tiedote 25.5.2021: Kuntavaaleissa 930 ennakoäänestyspaikkaa.
- Tiedote 19.5.2021: Lasten vaalit 2021: Ehdokkaat.
- Tiedote 17.5.2021: Ehdokasmäärä kääntyi nousuun, mutta naisten ja nuorten osuudet laskivat.

Kuntaliiton Kuntavaali- ja demokratiatilastot –sivustolla tilastoja sekä mm. seuraavia raportteja:

- Kuntavaalit, ehdokkaat ja valitut vuonna 2017
- Valtuustojen ja hallitusten puheenjohtajat Manner-Suomen kunnissa vuonna 2017
- Valtuustokoot Manner-Suomen kunnissa valtuustokaudella 1.6.2017-31.5.2021
- Johtamismallit ja toimielimet Manner-Suomen kunnissa 2017
- Kuntien luottamushenkilöiden palkkiot ja korvaukset vuonna 2017 alkaneella valtuustokaudella

KUNTA
LIITTO

Meidän suunnitelmaa on moitittu siitä, että tavoitteet ovat liian yleisellä tasolla, esimerkiksi osallisuuden lisääminen. Mutta suunnitelmastahan tulisi 300-sivuinen, jos siinä pitäisi yksityiskohtaisesti olla kaikki toimialat, kaikki syrjäntäperusteet, alkuarvioinnit ja toimet!

Ei hätää. Kunnan tason suunnitelma on sateenvarjosuunnitelma. Se ohjeistaa ja määrittää raamit toimialojen suunnittelulle ja toiminnalle. Nykytilanteen arviointi tehdään toimialoittain, ja tulokset kootaan tiivistettyinä yhteen. Kuntatason tavoitteet voivat olla yleisiä, esimerkiksi että "henkilöstö saa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokoulutusta". Toimialoittain tavoitteet täsmennetään: "Lukuvuosina 2019-2021 aikana 50 % opetustoimen henkilökunnasta on saanut yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokoulutusta."

Menestystä suunnitelman laadintaan!

Maria Salenius
Erityisasiantuntija
Etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi
p. 050-561 0466
[@Maria_Salenius](https://www.instagram.com/Maria_Salenius)

www.kuntaliitto.fi

KUNTA LIITTO